

Фридрих Дюренмат

Първия път, когато видях Дюренмат, той четеше „Нойе Цюрихер Цайтунг“ в 502 стая на хотел „Европа“ в Цюрих и беше по чехли. Видях само гърба му. Той не се обърна да ме погледне, а и аз не знаех, че е Дюренмат. Бях почукал на вратата, беше казал „да“ и аз бях влязъл с чиния плодове. Бях келнер в хотела и шефът на рецепцията Сантос ме беше изпратил да ги занеса. Клиентът рекламираше. Клиентите на хотел „Европа“ често рекламираха. Бях донякъде възмутен, защото в 502 не трябваше да има гост. Нямах я в списъка от стаи, които домакинката ми беше дала същия ден следобед. Но сложих в една чиния чепка грозде, ябълка и банан, салфетка и нож, и както вече казах, ги занесох в 502 стая.

– Грюци – поздравих с мазен келнерски глас. – Ето ви плодовете, бите.

– Данке – измърмори мъжът, обърна се за миг и пак продължи да чете. Поослушах се и сервирах плодовете на масичката до прозореца като мърморех любезности. Но така или иначе – нямаше бакшиш.

Пожелах на гърба приятна вечер и си тръгнах в не особено доволно настроение. От една страна – заради бакшиша, от друга – този тип едва се беше обърнал да ме види. Но преди да изляза забелязах две неща. Чифт кафяви обувки, сложени на шкафчето до вратата, и книга. Обувките бяха явно много скъпи. Не бях виждал по-красиви обувки. А книгата беше обърната с лицевата част надолу и на задната корица имаше снимка. Не бях сигурен, но дори малкото, което видях от мъжа, ми заприлича на човека от снимката.

Слязох долу на рецепцията. Сантос беше заминал и там беше нощният администратор Мюлер.

– Какъв е той в 502 стая? – попитах.
– Какво? – не дочу Мюлер. Беше над 70 и като изключи слуха му – общо взето, във форма.

Повторих и погледнах към черната дъска от дясната страна на рецепцията. На нея върху малки квадратчета с номерата на стаите бяха напи-

сани имената на гостите и датите, на които щяха да останат в хотела. Мюлер също се обърна към дъската, приближи се до нея и каза:

– А– а! Хер Дюренмат.

– Писателят ли?

– Да.

Бях впечатлен. Преди години бях чел една книга от Дюренмат на български. Казваше се „Убиецът и неговият палач“ или нещо такова. Четох я през една безсънна нощ само няколко месеца след като се бях оженил и бракът ми се струваше доста страшно нещо, толкова страшно, че се чудех дали изобщо има смисъл да участвам в него... Изданието беше доста старо, книгата не ме беше впечатлила особено, но все пак я бях прочел през онази нощ и след това се бях почувствал по-добре и не знам защо си мислех, че авторът е умрял. Освен това бях в София, а сега бях в Цюрих, бях емигрант, работех в хотел „Европа“ и току– що бях сервираше плодове на човека, който я беше написал. Така че той беше жив. Точно това ме учудваше.

Побъбрихме с Мюлер и се върнах в кафенето, където трябваше да сервирам вечерята на собствениците на хотел „Европа“, докато си мислех за писателите. Те бяха винаги живи, дори когато ги нямаше. Продължих да си мисля и на другия ден, а когато разгледах вестниците и прочетох, че същата вечер Дюренмат е връчил някаква награда на Вацлав Хавел от името на швейцарските писатели в Цюрих, бях още по-разочарован. Дюренмат ставаше все по-жив и това ми се струваше ужасно досадно. Чудех се дали има нещо по-досадно от жив писател.

Втория път, когато видях Дюренмат, той беше с жена си. Биваше си я. Беше висока, около 50– те и още красива. Двамата влязоха в кафенето и седнаха на масата до прозореца към „Дюфурщрасе“. В ъгъла. Поръчаха кафета. Носеха си багажа и си помислих, че явно си тръгват от хотела. Този път огледах добре Дюренмат. Беше минал 50, надебелял, плешив,

очилат, мрачен, среден на ръст, небрежно облечен, неразговорлив.

Появиха се собствениците на хотела. Хер Шох и хер Цанер. Засуетиха се около семейство Дюренмат. По-активен беше хер Шох, а и с по-ослепителна усмивка. Аз продължавах да нямам работа, както обикновено в следобедните часове, и докато висях до входа на кафенето, дочух нещо от разговора. Но не го разбирах, защото говореха швейцертуч, а аз едва се оправях с него. После Дюренматови ме повикаха да платят. Пак не ми оставиха бакшиш и поеха с багажа си към изхода.

– Къде отивате сега? – провикна се след тях хер Шох.

– В Париж – отговори жената на Дюренмат.

Тя беше по-разговорлива, а и се усмихваше. Докато мъжът ѝ продължаваше да си мълчи и да се мръщи. На другия ден, докато бъбрехме със Сантос, го попитах:

– Познавате ли писателя Дюренмат?

– О, да – отговори португалецът.

– Той е редовен клиент на нашия хотел.

– Тъй ли? – учудих се аз. – Откога?

– От пет– шест години. Винаги идва при нас, когато има работа в Цюрих. Винаги в 502 стая. А за жена си наема 503– а. Да, от пет– шест години.

– Защо спят в различни стаи? – учудих се аз.

– Не зная – намръщи се Сантос. Беше чувствителен тип с физиономия на хидалго. Минаха няколко седмици и Дюренмат се появи отново. Беше неделя вечер и аз видях през стъклата на кафенето как опелът, който жена му караше, спря пред входа на хотела на заснежената улица. Портиерът Хамуд от Бангладеш, също емигрант като мен, излезе да помогне за багажа. Дюренмат и жена му вървяха след него, когато влизаха през стъклената врата във фойето. Хамуд се качи с асансьора и куфара, а Дюренмат и жена му влязоха в кафенето, седнаха в ъгъла до прозореца към „Дюфурщрасе“, на масата, на която бяха седяли последния път. Аз

отидох при тях, поздравих ги с добре дошли като стар приятел, те също ме познаха и този път и двамата ми се усмигнаха.

Тук му е мястото да кажа нещо. През времето, докато не бях виждал Дюренмат, му бях простил, че е жив. В крайна сметка, това не беше чак толкова лошо, а си имаше дори и предимства. Дори веднъж, докато минавах край една книжарница, видях отпред на масата сред купищата книги по един франк една книга от него – „Посещението на старата дама“ и я бях откраднал. Бях я донесъл в служебното си шкафче в хотел „Европа“ и бях решил, че следващия път, когато видя Дюренмат, ще взема автограф от него.

– Едно кафе и еспресо – каза Дюренмат.

– Порция или чаша кафе? – попитах аз.

– Порция – рече той. Влязох в офиса.

– Една порция кафе и едно еспресо – казах на Джордже. Румънецът бюфетчик. – Но направи порцията както трябва.

Обикновено Джордже правеше порцията кафе без да сменя кафето в цедката. Просто натискаше два пъти копчето за парата.

– Защо? – попита той. Беше много мързелив бюфетчик.

– Защото е за един писател.

– Какво ме интересува – отвърна Джордже и направи порцията както си знае, а аз го намразих. Но не много и не за дълго.

Занесох поръчката.

– Каква е разликата между порция и чаша кафе? – попита ме Дюренмат.

– В порцията слагат повече вода – отвърнах аз.

Той се засмя. Зачудих се дали момен-

тът е подходящ за автограф и реших, че не е.

Такъв си бях.

И след малко си тръгнах. Неделя вечер ми беше последната работна от седмицата.

В понеделник вечер не бях на работа, но пак наминах към хотел „Европа“. Трябваше да оставя на хер Цанер фотокопието от емиграционния аусвайс на жена ми, с което да оправдая стоте франка детски надбавки, които получавах всеки месец за сина си. Тъй като в аусвайса й беше вписан синът ни, а жена ми не работеше.

Беше лепкава, снежна, студена, декемврийска понеделник вечер. Бях взел с мен и Виктор, заедно с бебешката количка. Да го разходя. Хванах трамвай от Парадеплац до Белвью, а оттам по заснежените улици стигнах до Дюфурщрасе. Оста-

вих количката пред входа, извадих бебето, взех го в ръце и влязох във фойето на хотела. Там беше Сантос, заедно с Дюренмат и жена му. Те пак бяха с багаж. Плащаха и си тръгваха.

– О, какво хубаво бебе! – извика госпожа Дюренмат, щом видя Виктор. И протегна ръце към него, но той не я хареса. Беше на една годинка, но вече си имаше вкус. Тя обаче не се отказа и продължи да му говори и да го закача, докато аз казвах на Сантос да се обади на Цанер, за да му каже, че съм донесъл копието от аусвайса на жена ми. Дюренмат пак беше кисел и едва отговори на поздрава ми, а след малко се качи заедно с жена си в опела и заминаха в снежната вечер.

Това беше в понеделник, а в сряда, докато се оправях за работа, в квартирата ни на „Щауфахерщрасе“ и Виктор щуреше из стаята, по телевизията съобщиха, че писателят Фридрих Дюренмат е умрял предишната нощ в къщата си в Нойбург, както на немски превеждаха Ньошател. Развълнувах се много и щом жена ми влезе в стаята, веднага ѝ съобщих.

– Дори не можах да взема автограф от него – казах.

– Защо? – попита тя.

– Не знам – отвърнах.

– Такъв ще си останеш – констатира тя.

После отидох на работа, а Цанер ме повика да си получа заплатата. Това ставаше в таванската канцелария на хотела. Качихме се в асансьора и потеглихме.

– Днес съобщиха, че нашият гост Фридрих Дюренмат е умрял – казах на Цанер.

– Наистина ли? – изквича той.

– Съобщиха по телевизията.

– Всички ще умрем един ден – каза той.

И отидохме да ми даде чека за заплатата. Беше включил и стоте франка детски добавки за Виктор.

Слязох долу и спрях до рецепцията. Там беше хърватинът Зоран, администратор.

– Знаеш ли, че Дюренмат е умрял? – попитах аз.

– Кой?

– Фридрих Дюренмат, писателят, който идваше в хотела.

– Тъй ли? – попита той любезно.

Зоран беше винаги впечатляващо любезен.

– Да – казах, – много жалко, нали?

– Аз не го харесвах – отвърна той, – беше лош клиент. Винаги рекламираше и не оставяше бакшиш.

Минаха няколко месеца. По вестниците писаха много за Дюренмат. Смъртта го беше направила още по-известен. Малко след него умря и Греъм Грийн – пак в Швейцария, но за него не писаха толкова. Все пак Греъм Грийн беше англичанин, а Дюренмат – швейцарец. Разбрах, че тържествата по случай 700-годишнината от създаването на швейцарската конфедерация ще започнат в техния парламент с пиеса от Дюренмат. Изобщо, много го хвалеха и писаха за него, публикуваха снимки от къщата му, негови рисунки и откъси от негови книги. После нещо поутихна, докато в едно немско списание се появи статия за скандал между жената на Дюренмат и загубилият изборите шеф на германските социалдемократи Оскар Лафонтен.

Карали се на някакъв кораб, но до бой не се стигнало.

Една вечер през пролетта си бърбех с новия нощен администратор на хотел „Европа“. Беше натурализиран швейцарец от Турция. Разясняваше ми житейската си философия. Няколко пъти ми повтори основната мисъл в нея. „Ако мъжът в семейството е добре, и на жената ще бъде добре“. Показа ми и новия си швейцарски паспорт. Беше го получил след десет години постоянно пребиваване в Швейцария.

Тогава пак спря опелът на Дюренмат и във фойето влезе жена му. Разбира се, сама.

Влезе и поздрави. Каза, че има резервация. Не беше за някоя от предишните им стаи.

Администраторът ѝ даде ключа, фрау Дюренмат се наклони да тръгне към асансьора, но той ѝ извика да си остави паспорта.

– Аз съм фрау Дюренмат! – рече тя.

– А аз съм хер Сюлейман – отвърна той.

СТЕФАН КИСЬОВ

е роден на 30 април 1963 година в Стара Загора, където завършва гимназия с преподаване на френски език „Ромен Ролан“. Учил е в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, в Софийския университет „Климент Охридски“ и в Парижката Сорбона. В стремежа си да опознава живота и трупата жизнен опит като писател сменя множество професии, но никъде не се задържа за дълго, често пътува и живее в различни градове и държави. Работи като електромонтьор в трамваен парк в София /1984–85/, като сценичен работник в Старозагорската опера /1986/ и НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“ /1999/, като сервитьор в НДК /1988/ Интерпред София /1990/ и резиденция „Бояна“ /1998/, в хотели на Черно море в Слънчев бряг /1986, 87/ като администратор, а по-късно в софийската Нова телевизия /1995–96/. През 1990 година емигрира със семейството си в Швейцария, където остава да живее в продължение на две години предимно в Цюрих, но след това се звърща в България. Пише от съвсем малък, започва да публикува сравнително късно в „Литературен вестник“ през 1995 година, където създава и поддържа рубриката „Криминале“ в продължение на шест години. През 1986 година дебютира с романа си „Джубокс“, в който пресъздава атмосферата на т.нар. „гларуски години“ от времето на социализма. Следват романите „Никъде нищо“ и „Не бъдете сомнамбула“ /2000/. С романа си „Екзекуторът“ става първият носител на наградата за български роман „ВИК“ през 2004. Други негови произведения са „Един сервитьор в резиденция „Бояна“ (2004), „Твоето име е жена“ (2007) „Воайорът и квартирантката“ (2008), „Тайната на рицаря Капулети“ (2011) Живее в Прага.

